

Passuth László

A legnépszerűbbek egyike volt. Bármelyik statisztikát, könyvtárost faggatjuk is, neve a legelsők között szerepel a népszerűségi listákon. Mert nagyon sokat tudott, félelmetes ismeretanyagot halmozott föl gazdag élete során, s bírt azzal a képességgel, hogy mindezt izgalmasan, érdekesen, tanulságosan mondja el. Nagyon sokan vannak, akik igen szerény művelődéstörténeti ismeretekkel rendelkeznek, de ők is ismerik bizonyára Cortez kapitány regényes felfedező útját, az *Esőisten siratja Mexikót* cselekményének központi magvát. S azok száma sem kevés, akik Passuth László regényeiből szerezték történelmi ismereteiket, akik egy-egy műve elolvasása után érezték olyan igényt, hogy fellapozzák a tudományos alkotásokat, s így bővítsék ismereteiket.

Izgalmas sorsokhoz vonzódott, de ezek felidézése csak keretétül szolgált igazi szándékának: a történelmi múltban tett kalandozásoknak, amelyek ezer színnel, váratlan fordulattal csábították frői fantáziáját, s bilincselik le az olvasót.

Passuth László a húszas évek legelején került a fővárosba. Elek Artur mutatta be a legendás szerkesztőnek, Osvátnak, s attól kezdve, laza szálakon ő is a Nyugathoz kapcsolódott. Cikkei, esszéi, kultúrtörténeti írásai a kornak szinte minden fontos folyóiratában feltűntek, egészen addig, amíg az *Eurázia* megjelenése után bele nem kóstolt a sikerbe, meg nem érezte a regény, a történelmi freskók és tablók festésének lázas izgalmát. Volt ebben a gesztusában valamiféle menekülés is: az olyan ember érdeklődésével, nem szűnő kíváncsiságával faggatta és kalandozta be a múltat, akinek kissé terhére van a jelen, aki pontosabban ismeri ki magát a történelem apró intimitásai között, mint az adott kor valóságában.

A maga módján költő volt. Érzékletesen, színesen írta le a jelenségeket, eseményeket, titkon talán egy hatalmas eposz tervét hordta magában, melybe a szerelem felizzó érzései épp-úgy belefértek volna, mint a történelmi múlt tragikus árnyai. Egész életműve ennek a költői alkotásnak egy-egy fejezete, s ahogy az igazi költők, ő is engedélyezett magának apró megpihenéseket; némelyik műve inkább készülődés, de még ebben is ott izzik a szándék nagysága, az ismeretanyag gazdagsága. Amikor egy-egy igazán nagy történelmi hőssel találkozott alkotói fantáziája — mint például Zrínyi Ilonával a *Sasnak körme között*-ben —, akkor érezni igazán, mily taláلكony volt a jellemek életre keltésében, mily magától értetődő könnyedséggel színezte, alakította a kép legfontosabbnak érzett vonalait, árnyalatait.

Történeteit szinte készen hordta magában. Ez a magyarázata, hogy hősei — még a szíve számára legkedvesebbek is — ritkán fejlődnek, alakjai készen, végérvényesen állnak előttünk a regények legkezdetén. A cselekmény fordulatosságon nyolításában, a leírásokban lelte igazán kedvét. Ki feledheti el a metszón kék egü Itália rajzát *A mantuai herceg muzsikájában*? Érezni, hogy ez a különben halk, szerény, csendes ember, aki legszívesebben könyvei és tervei közé húzódott, képes volt anyagával teljesen azonosulni, s mindig meg tudta teremteni a hitelesség illúzióját. Képzeletében — mely áradóan gazdag, olykor szertelen volt — hatalmas szimfónia tételei zengtek, s ennek megfoghatatlan, de nosztalgikusan bűgő hangja szövi át legtöbb alkotását, kivált azon regényeinek világát, melyekben egy zenészsors nyomon követésére tett kísérletet.

Szívesen, kedvvel utazott, sokfelé járt. Néha ilyen odüsszeuzsi kalandozásai során érett meg benne következő regényének terve. A Közel-Keleten utazgatott éppen, amikor képzeletét hirtelen megragadta II. Endre magyar király alakja, s körvonalaiiban felsejlett benne a *Hétszer vágott mező* terve. S talán egyetlen műve előtt sem végzett ilyen alapos forráskutatást, egyszer sem vágyott ilyen mélyre hatolni a történelembe. Nem az a fajta történeti író volt, aki megelegszik a tudomány eredményeivel. Újat akart mondani, s ennek érdekében nem sajnálta a fáradságot, az aprólékos kutató munkát. A *Hétszer vágott mező* éppúgy polemizál a történettudomány eredményeivel, mint a Zsigmond király

korát és alakját idéző *Tört királytükör*, mely annak is tükörképe, hogyan válhatik valaki jelentékeny személyiséggé szemben a korral, annak közhelyeivel.

A hatvanas évektől egyre többször tűnt fel a könyvtárak olvasótermeiben. Nemcsak a múltban játszó műveihez gyűjtötte az anyagot, hanem önéletírásához is, melynek kötetei egymás után jelentek meg. Egyfajta fejlődésregény ez, melyben azt a folyamatot ábrázolja, ahogy lépésről lépésre közelebb került az irodalom világához, miközben feje fölött egyre komorabb és sötétebb lett a történelem égboltja. S ha sokszor szemére vetették is kritikussai, hogy regényeiben a történelem elmosódik, a *Kutatóaroktól* a *Gyilokjáróig* ivelő sort épp a történelmi háttérrel avatja érdekes olvasmányá.

Ma, amikor oly sokat beszélünk az ismeretterjesztés jelentőségéről, különös fájdalomt érezhetünk, amikor Passuth Lászlót búcsúztatjuk, hiszen olyan író volt, aki mindig vonzó, színes elevenséggel igyekezett jelenné varázsolni a múltat, felvillantva annak gazdag, kimeríthetetlen tanulságait.

RÓNAY LÁSZLÓ

KATOLIKUS DOGMATIKA

A hazai katolikus könyvkiadás 1979. évi első és bizonyára legnagyobb ajánléka a szaktudomány és az olvasóközönség számára *Előd István Dogmatikája*, a Szent István Társulat gondozásában.

Már a könyv külső megjelenése is imponáló. A Szentírás mellett az utóbbi évtizedek legnagyobb és legszebb kiállítású könyve, majdnem 800 oldalnyi terjedelemmel. Tipográfiája, 9–10 fajta betűtípusa, jó tördelése a Franklin-nyomdat dícséri, de a külső csak a szerzői szándék hű tükré, amely tudatosan a kezelhetőségre, áttekinthetőségre törekedett. Ez a tulajdonsága alkalmassá teszi a könyvet az aránylag könnyű és gyors tájékozódásra is — nagysága és összefoglaló kézikönyvjellege ellenére, hiszen azok általában nem folyamatos „olvasásra” készülnek.

Mindez pedig végső soron összefüggésben van a könyv *keletkezéstörténetével*, amint arról az Előszóban Szennay András főapát, mint a Magyar Katolikus Püspöki Kar teológiai referense tájékoztat (5. o.). A Püspöki Kar ui. „a zsinati rendelkezéseknek megfelelően folyamatosan igyekszik megújítani az egész teológiai oktatást. 1972 óta jelennek meg sokszorosítva a különféle szaktárgyak jegyzetei. E kiadványok közül dr. Előd István piarista teológiai főiskolai igazgató dogmatikáját most nyomtatásban adhatjuk papnövényeinknek, valamint az érdeklődő papok és világi hívők, Isten népe kezébe”. E könyv tehát azoknak a dogmatikai jegyzeteknek foglalata, kisebb átdolgozásban, amelyeket a szerző 1972 és 1976 között 7 füzetben folyamatosan adott ki „kísérleti tankönyvként”. Már

itt meg kell jegyeznünk, hogy erre az egész jegyzetkiadó-vállalkozásra (főszerkesztője Szalay János, győri teológiai tanár), s azon belül kiemelten szerzőnk publikációira fölfigyelték nyugati teológiai szakkörökben is, igen pozitív értékelést adva róluk (pl. a római Alsógyhy professzor a Teológiai Kis Könyvtár-sorozat Bevezetésében, 97–98. o.).

Nálunk, legalábbis a teológiai irodalomban nem szokás a szerzőkről pl. a könyvek borítóján fényképes, vagy életrajzos portrét hozni. Pedig az életrajzi adatok nemcsak a kíváncsiság kielégítését, vagy bizonyos elismerést képesek szolgálni, hanem egy mű belső megértéséhez is hozzásegítenek. E meggyőződésben jelezzük, hogy szerzőnk 1912-ben született Nagykanizsán, az ottani piarista gimnáziumban érettségizett, s 1930-ban belépett a Piarista Rendbe. Teológiát a Pázmány Egyetem Hittudományi Karán tanult, ahol az ugyancsak piarista Schütz Antal volt a dogmatika professzora. 1938-ban nála doktorált, tíz éven át rendi gimnáziumokban volt hittanár, majd 1946 óta a piaristák hittudományi főiskoláján tanít, negyedszázada dogmatikát, és 1967 óta a főiskola igazgatója is.

Már e pusztá tények mutatják, mennyire az *életmű egészéből* — külső sorszerűség és belső elkötelezettség! — született meg a Katolikus Dogmatika. Előd István élete, alkotó munkássága a Rend szellemének megfelelően egészen a *tanítás* szolgálatában állott. Aki a tárgyi tájékozódáson túl ilyen szempontból is kereső lélekkel és beleérzéssel olvasza a művet, föltétlenül fel fogja ismereni a vérbeli tanár és igazi pedagógus kézjegyét a könyv minden lapján. Erről